

Arviointikertomus 2020

Nokian kaupunki

kuva: Nokian kaupunki

Tarkastuslautakunta
4.5.2021

Sisällysluettelo

1 Puheenjohtajan katsaus	3
2 Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely	3
3 Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi.....	4
4 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	5
4.1 Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen	5
4.2 Muiden toimintakertomuksessa raportoitujen tavoitteiden toteutuminen	6
4.2.1 Perusturvapalvelut	6
4.2.2 Sivistyspalvelut	8
4.2.3 Kaupunkikehityspalvelut	10
4.2.4 Konsernipalvelut	12
5 Kokonaistalouden arviointi	12
5.1 Veroprosentit 2017–2019 Nokialla ja muissa Tampereen ympäristökunnissa.....	13
5.2 Tuloslaskelman tunnuslukuja	13
5.3 Rahoituslaskelman tunnuslukuja	14
5.4 Taseen tunnuslukuja	16

1 Puheenjohtajan katsaus

Lähes koko tarkasteluvuoden ajan on eletty yhdessä koronaviruksen kanssa. Yhteydet ovat olleet pääosin etäyhteyksiä ja esimerkiksi kuntalaisten on ollut vaikeampi tavoittaa virkamiehiä. Kuitenkin näistä huolimatta on toimittu kohtuullisen hyvin. Hankaluuksia aiheuttaa enemminkin puute puhelinluettelosta, josta näkee paitsi numerot myös ko. organisaation toimintamallin ja tehtävät.

Arviointikertomuksessa käsitellään kaupungin toimintoja monipuolisesti ja tässä puheenjohtajan katsauksessa nostetaan esiin vain muutama huomio.

Syyskuussa 2020 valtuuston käsitellessä edelliseen arviointikertomukseen annettuja vastauksia todettiin, että lautakunnan kertomus ja siihen annettavat vastaukset olisi käsiteltävä myös ao. lautakunnissa. Toivottavasti siitä tulee käytäntö.

Vuoden 2020 aikana kolme rakennuslupapäätöstä vietiin hallinto-oikeuteen. Lakihan on niin kuin se luetaan. Siksi on herännyt kysymyksiä siitä, olisiko ollut mahdollista löytää ratkaisut, joilla asiat olisi voitu päättää Nokialla ja eri osapuolet olisivat olleet tyytyväisiä.

Edesmenneen, arvostetun kaupunginarkkitehdin Rauno Vuorelan muistokirjoituksessa todettiin mm. ”Virkamiehenä hän tunsii olevansa kuntalaisten edusmies ja sanansaattaja päättäjiin päin. Vuorela ajatteli, että yhteisön tulisi saada itse päättää, miten ympäristöä rakennetaan. Usein hän mietti, mihin julkinen valta puuttuu ja mihin ei. Kuntaorganisaation tuli hänen mielestään olla palveluorganisaatio.” Näitä ajatuksia meidän kaikkien on hyvä joskus tuumiskella.

Rounionkatu välillä Pinsiöntie-Tanhuankatu uusittiin sekä putkien, kaapelien että kadun osalta. Työ alkoi kesällä ja päättyi vuoden lopulla. Virtasalmentieellä vastaava työ alkoi syksyllä 2019 ja sen ilmoitettiin valmistuvan kesällä 2020; metriäkään ei ole tätä kirjoitettaessa valmiina. Näiden kahden työn eroihin ja aikatauluihin kannattaa perehtyä.

Hulevesilaskut aiheuttavat usein valituksia kaupungille. Yksi valitus on jo palautunut korkeimmasta hallinto-oikeudesta uudelleen kaupungin käsiteltäväksi. Valituksiin vastataan lakiin vedoten, kuten oikein onkin. Tämä kuitenkin edellyttää, että kaupunki on oman osuutensa hoitanut sovitulla tavalla jos ongelmia on yhdessä todettu.

Tämä on nykyisen tarkastuslautakunnan viimeinen kertomus. Lautakunnan käsityksen mukaan kaupungin asioita on hoidettu vastuullisesti ja eteenpäin katsoen. Talouden tasapaino on nyt melko hyvä. On kuitenkin muistettava valtiollan iso panostus kunnille tähän pääsemiseen koronakriisin keskellä. Siis menomalltia kunnissa ja Nokialla tarvitaan edelleen.

Lautakunta kiittää kaikkia kaupungin työntekijöitä, jotka vaikeana aikana ovat ymmärtäneet tilanteen vakavuuden ja toimineet nokialaisten tulevanikin hyvinvoinnin puolesta.

2 Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokoonpano ja työskentely

Nokian kaupungin tarkastuslautakunta on suorittanut sille lain ja valtuuston hyväksymän tarkastussäännön mukaan kuuluvat tehtävät ja esittää kuntalain 121 §:n tarkoittaman arviointikertomuksensa toimintavuodelta 2020. Nokian kaupungin kaupunginvaltuusto valitsi 12.6.2017 pitämässään kokouksessa tarkastuslautakunnan jäseniksi toimikaudeksi 1.6.2017–31.5.2021 seuraavat henkilöt:

- Reino Ojala, puheenjohtaja (henkilökohtainen varajäsen Tuomo Nenonen)
- Juha Toivainen, varapuheenjohtaja (Jani Lehtinen)
- Tuula Jokinen (Mari Savia)
- Elina Kivimäki (Timna Kuittinen)
- Juha-Pekka Mannila (Sari Suomi)
- Sari Roivas (Marianne Hyvönen) ja
- Pauli Schadrin (Jussi Vuorenniemi)

Tarkastuslautakunnan kokoonpanossa tapahtui vuonna 2020 muutos, kun kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 5.10.2020 valtuuston jäljellä olevan toimikauden ajaksi Pauli Schadrinin tilalle Eero Salosen. Kaupunginvaltuusto valitsi lisäksi kokouksessaan 15.2.2021 Marianne Hyvösen tilalle Matias Välimäen jäljellä olevan toimikauden ajaksi.

Tarkastuslautakunta on toiminut hyväksymänsä työohjelman mukaisesti. Lautakunta piti vuoden 2020 aikana kahdeksan kokousta. Lisäksi tarkastuslautakunta piti vuoden 2021 alussa 4 kokousta, jotka myös kohdistuivat tarkasteluvuoteen 2020.

Kaupunginvaltuusto valitsi kokouksessaan 26.3.2018 vuodelle 2019 hallinnon ja talouden tarkastajaksi tilintarkastusyhteisö BDO Oy:n. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut KHT, JHT Hanna Keskinen.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa on kuultu eri palveluysiköiden viranhaltijoita toiminnan organisoinnista, tavoitteiden asettelusta ja niiden toteutumisesta sekä sisäisen valvonnan järjestelyistä. Vuoden 2020 ja alkuvuoden 2021 kokouksissa on ollut kuultavina seuraavien palvelualueiden edustajia:

- demokratia ja konsernipalvelut (kaupunginjohtaja, henkilöstöpäällikkö)
- sivistyspalvelut (sivistysjohtaja)
- perusturvapalvelut (perusturvajohtaja ja vanhustyön johtaja)
- kaupunkikehityspalvelut (maankäyttöjohtaja)

Tarkasteluvuoteen 2020 liittyen suunniteltiin tehtävän tutustumiskäynti Kirjasto- ja kulttuuritaloon mutta koronatilanteen vuoksi käynti jouduttiin perumaan ja siirtämään tulevaisuuteen.

Tilintarkastajat ovat antaneet lautakunnalle kokouksissa suullisia ja kirjallisia raportteja. Lautakunnan jäsenet ovat seuranneet työnjakonsa mukaisesti lautakuntien toimintaa lukemalla järjestelmällisesti niiden pöytäkirjat.

Kaupunginhallitus on antanut valtuustolle tarkasteluvuoden 2020 aikana neljä kertaa osavuosikatsauksen, joka on sisältänyt raportit kaupungin taloudesta ja toiminnasta, kaupunkistrategian toteutumisesta, tavoitteista ja toteutumista palvelu- ja vastuualueittain sekä tytäryhtiöiden toiminnasta. Kaupunginhallitus on osavuosikatsausten käsittelyn yhteydessä mm. päättänyt, että se esittää osavuosikatsauksen edelleen tiedoksi tarkastuslautakunnalle ja kaupunginvaltuustolle.

Tarkastuslautakunta käsitteli 14.8.2017 (§ 9) lautakunnan jäsenten esteellisyydet. Arviointikertomuksen laatimishetkellä tarkastuslautakuntaan kuuluneilla jäsenillä todettiin seuraavat esteellisyydet:

- Reino Ojala, puheenjohtaja sivistyslautakunta
- Elina Kivimäki, jäsen sivistyslautakunta

Varajäsenten esteellisyyksiä on sovellettu tapauskohtaisesti.

Puheenjohtaja Reino Ojala on toiminut tarkastuslautakunnan esittelijänä tarkastuslautakunnan tekemän päätöksen (14.8.2017, § 7) mukaisesti. Minna Havia-Niemi BDO Oy:ltä on toiminut tarkastuslautakunnan sihteerinä.

3 Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 21.9.2020 § 255 antaa lausunnon vuoden 2019 arviointikertomuksesta aiheuttavista toimenpiteistä. Konsernipalvelut koosti eri palvelualueilta saaduista selvityksistä koko kaupunkia koskevan lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antoi aiheutta. Valtuusto käsitteli tämän lausunnon kokouksessaan 5.10.2020. Seuraava arviointikertomus päätettiin valtuuston päätöksellä käsitellä myös asianomaisissa lautakunnissa.

4 Arvio asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Yleistä

Vuosi 2020 oli koronapandemiasta johtuen erittäin poikkeuksellinen. Viranomaisten päätöksillä kaupungin toimintoja jouduttiin joko rajoittamaan tai sulkemaan kokonaan. Talouden osalta tämä on tarkoittanut, etteivät toimintatulot ja -menot ole kaikilta osin toteutuneet suunnitellusti. Yleiskatsauksena kaikkia kokeiluita tai uudistuksia ei voitu tehdä siinä laajuudessa mitä on tavoiteltu.

Koronapandemiasta johtuen myös etätyö otettiin laajemmin käyttöön. Tämä on vähentänyt luonnollisesti sähkönkulutusta ja liikkumista. Etätyö on tuonut luonnollisesti haasteita työhyvinvointiin ja johtamiseen. Kuormittuneisuus on lisääntynyt esimerkiksi lisääntyneiden asiakasyhteydenottojen kautta, jolloin tätä tulee myös hyvän johtamisen kautta tukea.

Korona myös vauhditti digitalisaatiota erilaisten etäsovellusten ja sitä tukevien prosessien kautta. Digiloikan kokivat etenkin opettajat, jotka pitivät kevään 2020 aikana etäkoulua mm. Zoomin kautta.

Nokian kaupungin tulee voimakkaasti panostaa osaamisen kehittämiseen hyödyntämällä oppimisen eri keinoja. Yleisellä tasolla tärkeää on panostaa ennakointiosaamiseen, asiakaspalveluosaamiseen sekä digiosaamiseen. Palveluissa tulee panostaa asiakaskokemukseen ja tätä korostavat nyt myös digiajan sähköiset palvelut.

Myös riskienhallinta erityisesti digitaalisten riskien osalta tulee huomioida. Työsuojeluriskien kartoittamista on tehtävä edelleen.

4.1 Taloudellisten tavoitteiden saavuttaminen

Henkilöstöraportti vuodelta 2020 oli tarkastuslautakunnan käytettävissä arviointikertomuksen laatimishetkellä.

Henkilöstöraportin mukaan henkilöstön kokonaismäärä lisääntyi edelliseen vuoteen verrattuna ollen vuoden 2020 lopussa 2 119 henkilöä (2019: 2097 henkilöä). Vakinaisten määrä laski edellisestä vuodesta ollen vuoden 2020 lopussa 1 682 henkilöä (2019: 1695 ja 2018: 1659). Määräaikaisten määrä sen sijaan kasvoi edelleen ollen vuoden 2020 lopussa 435 henkilöä (2019: 396).

Vakinaisen henkilöstön sairauspoissaolopäivät kasvoivat hieman edelliseen vuoteen nähden ollen 20,22 päivää (2019: 19,72 ja 2018: 19,65).

Henkilöstöraportista on todennettavissa ammattinimikkeittäin sairauspoissaolojen kehitys. Lukumäärän mukaan tarkasteltuna eniten sairauslomapäivät ovat lisääntyneet sairaanhoitajilla (2020: 27,15 ja 2019: 20,72). Myös päälliköillä, varhaiskasvatuksen opettajilla ja lähihoitajilla sairauspoissaolot lisääntyivät.

Henkilöstöraportin tietojen mukaan henkilöstön kouluttamiseen käytetyt määrärahat laskivat edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2020 koulutukseen käytettiin määrärahaa 0,2 M€, kun 2019 vastaava määräraha oli 0,3 M€ ja vuonna 2018 0,4 M€.

Henkilöstöraportissa olevan ennusteen mukaan Nokia kaupungin henkilöstön eläkepoistuma on 57-67 vuosittain seuraavan kymmenen vuoden aikana. Suurin eläkepoistuma (67) on ennustettu vuodelle 2027.

Kaupunginvaltuuston asettamia talouden kokonaistavoitteita saavutettiin vaihtelevasti tilivuoden aikana. Tämä selviää seuraavasta taulukosta, jonka tiedot perustuvat "Tilinpäätös 2020"-asiakirjan talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailuun.

Taulukko 1. Tietoja talousarvion tuloslaskelman toteutumisvertailusta (Nokian kaupungin tilinpäätös 2020)

TILINPÄÄTÖS 2020	TA 2020	TA-muutokset	TA muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatuotot	64 033 502	241 082	64 274 584	65 223 978	-257 469
Valmistus omaan käyttöön	1 652 000	2 239 000	3 891 000	4 372 842	481 842
Toimintakulut	-235 053 835	-5 302 181	-240 356 016	-244 835 819	-4 479 804
Toimintakate	-169 368 333	-2 822 099	-172 190 432	-175 239 000	-3 048 568
Verotulot	147 655 000	-7 355 000	140 300 000	147 577 924	7 277 924
Valtionosuudet	41 062 656	8 308 055	49 370 711	52 909 713	3 539 002
Vuosikate	18 914 323	-1 634 044	17 280 279	25 731 089	8 450 809
Sumu-poistot	-14 327 607	1 377 607	-12 950 000	-11 799 807	1 150 193
Tilikauden tulos	4 586 716	-256 437	4 330 279	13 885 870	9 555 591
Poistoeron muutos	67 208	0	67 208	67 208	0
Tilikauden ali- /yli jäämä	4 653 924	-256 437	4 397 487	13 953 078	9 555 591

Vuosikatteelle oli alkuperäisessä talousarviossa asetettu tavoitteeksi 18,9 M€, jota laskettiin 1,6 M€:lla 17,3 M€:on. Vuosikate toteutui 25,7 M€:n suuruisena.

Suurimmat muutokset alkuperäiseen talousarvioon tehtiin verotuloihin ja valtionosuuksiin. Verotulojen arviota laskettiin 147,7 M€:sta 140,3 M€:on ja valtionosuuksien arviota nostettiin 41,1 M€:sta 49,4 M€:on. Verotulojen toteuma oli 7,3 M€ ja valtionosuuksien 3,5 M€ parempi kuin talousarviossa.

Toimintakuluissa suurin muutos alkuperäiseen talousarvioon tehtiin palvelujen ostoihin, joiden arviota nostettiin 93,5 M€:sta 97,3 M€:on. Palvelujen ostot toteutuivat 102,5 M€:n suuruisina.

Tilikauden tulokseksi muodostui 13,9 M€, mikä oli 9,6 M€ muutettua talousarviota parempi. Tuloksenkäsittelyerien jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui lähes 14 M€.

Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen palvelualueittain esitetään yksityiskohtaisesti tilinpäätösasiakirjassa. Palvelualuekohtaisten tavoitteiden toteutumista arvioidaan myöhemmin kappaleessa 4.2.

Tunnuslukuja esitetään tilinpäätösasiakirjassa vuodesta 2016 lähtien ja ne koskevat sekä suoritettavuuksia että tehokkuutta, laajuutta ja voimavaroja.

Niissä toiminnoissa, joista tunnuslukuja on esitetty, lukija saa useimmiten riittävästi tietoja toiminnan laajuudesta ja tehokkuudesta sekä niiden muutoksista.

4.2 Muiden toimintakertomuksessa raportoitujen tavoitteiden toteutuminen

4.2.1 Perusturvapalvelut

Talouden osalta toimintatuotot ylittyivät (109 %), samalla toimintakulut kuitenkin ylittyivät 6,4 M€:lla muutostalousarvioon verrattuna, toimintakateen jäädessä tavoitellusta 5,4 M€. Toimintakulujen ylityksen osalta terveyspalveluiden asiakaspalveluiden ostot ylittyivät 4,8 M€. Tarkasteluvuonna palvelutuotantoon vaikutti merkittävästi koronapandemian tilanne, asiakaspalveluiden oston ylityksestä koronan näytteenottokustannuksia oli hieman yli 2 M€. Koronakustannukset olivat perusturvan osalta vuodelta 2020 kokonaisuudessaan 2,8 M€.

Toiminnan lähtökohtana on pidetty aivan oikein riittäviä henkilöstöresursseja, jolla on osaltaan tavoiteltu palveluiden saatavuuden varmistamista, lakisääteisten toimintaedellytysten täyttymistä ja potilasturvallisuuden takaamista. 2020 vuoden aikana vuokratyövoiman käyttöä on koronan aiheuttamista haasteista huolimatta pystytty vähentämään merkittävästi (15-> 5 henkilöttyövuotta). Poissaolojen vuoksi henkilöstön käyttö ylittyi kuitenkin taloussuunnitelmassa asetettu tavoitetta korkeammaksi (+13,3 henkilöttyövuotta). Sairauspoissaolojen kasvu 2020 näkyi kaikilla tulosalueilla, alkuvuonna sairauspoissaolot ovat olleet kuitenkin laskussa, kunnes pandemian vuoksi loppuvuonna ymmärrettävästi lisääntyneet.

Palvelutuotannossa on otettu käyttöön lisää sähköisiä palveluita, näiden rinnalla on varmistettava niiden ihmisten pääsy palveluiden piiriin, joilla ei ole edellytyksiä sähköiseen asiointiin. Terveystieteiden mukaisesti terveyskeskukseen on saatava välittömästi puhelinyhteys tai sinne on päästävä käymään. Käytännössä puhelinyhteys vaatii tällä hetkellä takaisinsoittopalvelun käyttämistä ja ainakin pandemian aikana tarpeettomia käyntejä terveyskeskuksessa on vältettävä.

Sote-palvelutuotantoa on lähdetty uudistamaan ja edelleen kehittämään yhteistyössä Pirkanmaan muiden kuntien kanssa, tavoitteena on, että asiakas saa oikeita palveluita oikeaan aikaan ja sujuvasti. Hankkeen rahoitus tulee pitkälti sosiaali- ja terveysministeriöstä, Nokian kaupungin osuus Pirsote- ja Komat-hankkeissa on tavoitteisiin nähden varsin kohtuullinen.

Tilojen osalta loput toiminnot on siirretty vuoden aikana sisäilmaolojen ja rakennuksen purkamisen takia vanhasta terveyskeskuksesta väistötiloihin. uuden hyvinvointikeskuksen toteuttaminen on edennyt suunnitelmien mukaisesti. Hajautettu toiminta on osaltaan aiheuttanut kustannuksia ja vaikeuttanut asiakaslähtöistä toimintaa.

Terveyspalvelut

Koronapandemia on aiheuttanut huomattavia ja ymmärrettäviä haasteita palvelutuotannossa maaliskuusta eteenpäin. Suojainpulan takia kiireetön suun terveydenhuolto oli keskeytettynä 3 kuukautta, eikä syntynyttä hoitovajetta saatu kurottua loppuvuoden aikana. Vastaanottopalveluiden puhelinpalvelun ongelmia lisäsi pandemian takia reilusti lisääntynyt puhelumäärä, lisätyövoiman palkkaamisesta huolimatta palvelu ruuhkaantui ajoittain.

Erikoissairaanhoidossa käyttöönotettu vaihtoehtoinen palvelutapa toi merkittäviä säästöjä verrattuna tilanteeseen, jossa palvelu olisi tuotettu Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin kautta. Suomen Terveystalo Oy:n kanssa tehty perustason erikoissairaanhoidon tuotosopimus on lisäksi nopeuttanut asiakkaiden hoitoon pääsyä. Tarkastuslautakunta pitää merkittävänä sitä, että osa Terveystalon tekemistä hoidoista olisi todennäköisesti siirtynyt ensi vuodelle, jos lähete olisi tehty PSHP:lle. Sairaanhoitopiiriin kuulumisen on kuitenkin lain velvoittamaa ja sen tuotantovalmiuden ylläpitämiseen on jokaisen jäsenkunnan osallistuttava. Tämän vuoksi vain pieneen osaan esh-kustannuksista voidaan vaikuttaa vaihtoehtoisella tuotantotavalla. Erikoissairaanhoidon kokonaiskustannukset ovat edellisvuosien tapaan kasvaneet 2,8 M€. Erikoissairaanhoidon kustannukset asukasta kohden tuki laskivat tänä vuonna kiitettävästi 1163 €/asukas (2019 1171 €/asukas) vaikkei talousarvion tavoitteeseen 1040 €/asukas päästykään.

Terveyskeskussairaalan vuodepaikkojen asteittaista vähentämistä on jatkettu, hoitojakson pituutta on saatu lyhennettyä 16 prosentilla 10,67 vuorokaudesta 8,99 vuorokauteen. Ikäihmisten palveluissa avattu arviointi- ja kuntoutusyksikkö on osaltaan lyhentänyt palveluihin odottavien hoitojaksojen pituuksia. Vastaavaa hoidon oikea aikaisuutta ja sujuvuutta parantavaa kehitystä on nähtävissä terveyskeskussairaalan kotiutushoitajan, kuntoutuspalveluiden fysioterapeuttien suoravastaanoton, sekä mielen terveys- ja päihdepalveluiden asumis- ja palvelukoordinaattorin osalta.

Perhepalvelut

Koronavuosi on asettanut haasteita toimintaan myös perhepalveluissa, erityisesti lasten, nuorten ja perheiden eriarvoisuus on kasvanut. Tilanne on haastava etenkin perheille, joissa oli haasteita jo ennen koronaa. Lomautukset ja irtisanomiset ovat lisänneet myös perheiden taloudellisia haasteita.

Lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi edelleen kokonaismäärään 932 (862/2019). Tarkasteluvuonna lapsiperheiden sosiaalipalvelussa yhtä työntekijää kohden on ollut keskimäärin 45 asiakasta, kun THL:n ja STM:n suositus on 25-35 asiakasta työntekijää kohden. Vuodelle 2021 perhepalveluihin saadaan yksi uusi sosiaalityöntekijä ja yksi sosiaaliohjaaja.

Ikäihmistenpalvelut

Ikäihmisten kohtaamispaikkojen Setorin ja Vihtorin toimintaa on vaikeuttanut koronaepidemia, jonka takia palvelut ovat olleet keskeytettynä suuren osan vuodesta. Korona vaikutti alkuvuoden jälkeen myös sairauspoissaoloihin ja sitä kautta henkilöstökustannuksiin.

Omaishoidon tukea myönnettiin hieman talousarviossa arvioitua enemmän, vaikka asiakasmäärät eivät kasvaneet johtui tilanne keskimäistä korvausluokan tukien lisääntymisestä. Tuen määrärahasidonnaisuus poistui jo 2018, joten tukea myönnettiin luonnollisesti kaikille tukeen oikeutetuille, alin maksuluokka laskettiin kuitenkin vuonna 2020 lain määrittelemälle minimitasolle.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä tapaa, jolla palveluita pyritään kehittämään esim. arviointi- ja kuntoutusyksikön toiminnalla on pyritty tarpeettoman sairaalahoidon vähentämiseen. Pyrkimys oikea-aikaisesta hoidosta on aivan oikea, valitettavasti haasteet jatkuvat ja pitkäaikaisen hoivan odotusaika on edelleen kasvanut 51 (2019) vuorokaudesta 73 vuorokauteen. Omaishoidon tuen odotusaika sen sijaan on lyhentynyt kiitettävästi 19 (2019) vuorokaudesta 16 vuorokauteen.

Loppuvuonna voimaan tullut vanhuspalvelulain muutos nostaa hoitohenkilöstön mitoitusta asteittain 2023 vuoteen mennessä, hoitohenkilöstömitoituksen tuli olla muutoksen jälkeen vähintään 0,5 työntekijää asiakasta kohti. Kaupungin omaan isompaan 0,6 linjaukseen on pääosin päästy loppuvuonna.

Vammaispalvelut

Myös alle 65-vuotiaiden omaishoidontukea myönnettiin kaikille tukeen oikeutetuille (ei määrärahasidonnaisuutta), vuonna 2020 omaishoidontuen määräraha oli tarpeisiin nähden riittävä. Asiakaspalveluiden ostot kasvoivat henkilökohtaisen avun osalta edelleen asiakas- ja tuntimäärien kasvun takia, näin ollen tavoite kustannusten hillitsemisestä jäi näiltä osin saavuttamatta. Henkilökohtaisen avun palveluiden painopiste on lisäksi siirtynyt ostopalveluihin ja palvelusetelien käyttöön. Toimintaa on myös keskitetty vuoden aikana Pirkanmaan henkilökohtaisen avun keskukseen, jonka toiminta laajentui Pirkanmaan perhehoidon ja henkilökohtaisen avun keskeiseksi. Kustannuksien osalta sekä omana toimintana toteutettu työ- ja päivätoiminta, sekä ostopalveluna toteutettu olivat talousarviossa tavoiteltua kalliimpaa, ostopalveluissa ero oli huomattava sekä talousarvioon että omaan tuotantoon verrattuna. Osassa toimintaa palveluiden käyttö oli koronan takia kuitenkin aiempaa vähäisempää ja sitä kautta kustannukset pienempiä.

4.2.2 Sivistyspalvelut

Palvelualueen talous ei toteutunut täysin arvioidun mukaisesti poikkeuksellisesta vuodesta johtuen. Ulkoisia toimintatuottoja saatiin arvioitua vähemmän, mutta myös palveluiden ostossa sekä henkilöstökuluissa säästettiin.

Koronapandemia vähensi asiakasmääriä ja tästä johtuen palvelualueella tehtiin operatiivisia ratkaisuja tilojen tiivistämisen ja koulukuljetusten osalta. Esimerkiksi osa varhaiskasvatuksen tiloista suljettiin. Vuotta leimasi kahden kuukauden etäopetus keväällä sekä yhteistoimintaneuvottelut, joiden lopputuloksena lomautettiin hieman yli 190 työntekijää. Lomautuksista suurin osa kohdistui varhaiskasvatuksen tulosalueelle.

Tarkasteluvuonna aloitettiin Emäkosken ja Myllyhaan koulujen rakennustyöt. Tilojen valmistuminen tuo uudet, terveelliset ja nykyaikaiset tilat oppilaille. Vaikka koulujen ja varhaiskasvatuksen tilojen terveellisyyteen ja turvallisuuteen on kiinnitetty huomiota ja niihin tulee panostaa myös jatkossa.

Kuten koko kaupunkiorganisaatiossa, myös sivistyspalveluissa on tärkeää panostaa tuloksellisuuteen vaikuttavaan riskienhallintaan. Tarkasteltavia riskialueita ovat taloudellisen tilanteen heikkenemiseen ja sopeuttamistarpeeseen liittyvät riskit, henkilöstövoimavarojen hallintaan liittyvät riskit (esimerkiksi eläköitymiset, uupuminen, vaihtuvuus, rekrytoinnit, riittävät resurssit) sekä maineenhallintariskit.

Henkilöstön työhyvinvointiin tulee tehdä panostuksia, sillä jaksamisella ja hyvinvoivilla työyhteisöillä on vaikutus tuloksellisuuteen ja kaupungin talouteen. Tärkeää on, että esimiestyö on laadukasta ja siinä hyödynnetään valmentavaa työtettä ja siihen kiinteästi liittyvää tavoitejohtamista. On tärkeää, että työntekijöille on määritetty henkilökohtaiset tavoitteet, jotka kytkeytyvät kaupungin ja työyhteisöjen tavoitteisiin ja näiden toteutumista tarkastellaan säännöllisissä kehityskeskusteluissa.

Työhyvinvointia tulee kehittää ennakoivasti työterveyshuollon ja henkilöstöjohtoon kanssa ja myös luottamuksen ilmapiiriä on kehitettävä.

Opetuspalvelut

Opetuspalveluihin kohdennetut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet toteutuivat tarkasteluvuonna suunnitellusti. Opetuspalvelut olivat ennennäkemättömän haasteen edessä toteuttaessaan etäopetuksen kahden kuukauden ajaksi keväällä 2020. Etäopetuksen järjestäminen toteutui pääosin laadukkaasti ja edisti digitaalisten opetus- ja vuorovaikutussovellusten käyttöönottoa.

Hyvänä asiana voidaan pitää koulukuljetusten periaatteiden uudistamista syksyllä 2020. Lasten ja nuorten liikunnallisuuden tukeminen on tärkeää ja tätä olisi hyvä tukea erilaisin toimenpitein myös kouluissa. Kiusaamista vastaan tulee tehdä enemmän toimenpiteitä ja tätä varten tulisi laatia koko kaupungin kattava toimenpideohjelma, jonka toimeenpanoa seurataan säännöllisesti.

Varhaiskasvatus

Pandemian vuoksi osa varhaiskasvatuksen tiloista jouduttiin sulkemaan ja toimintaa keskitettiin. Vuotta leimasivat myös varhaiskasvatuksen henkilöstön lomautukset pandemiasta johtuen. Henkilöstön hyvinvoinnista tulee pitää myös varhaiskasvatuksen osalta hyvää huolta, jolloin huomiota tulee kiinnittää erityisesti johtamiseen ja ergonomisiin riskeihin.

Vapaa-ajan palvelut

Vapaa-aikapalveluiden osalta tavoitteet eivät niin ikään toteutuneet täysin koronapandemiasta johtuen. Esimerkiksi kirjasto ja uimahalli ovat olleet joko kiinni tai rajoitetusti auki.

Merkittävin tapahtuma tulosalueella oli uuden kirjasto- ja kulttuuritalo Virran avautuminen yleisölle. Avautuminen tapahtui koronapandemian vuoksi suunniteltua myöhemmin toukokuussa. Kirjaston lisäksi rakennus sisältää näyttelytiloja sekä nuorisotilat.

Muita merkittäviä muutoksia olivat lisäksi Kerholan toimistotilojen kerrosten 2 ja 3 siirtyminen Pirkan opiston käyttöön syksyllä 2020. Tampereen ja Pirkanmaan kulttuuripääkaupunkihaku -hanke jatkui vuonna 2020. Hyvänä asiana voidaan nähdä myös seutumuseotyön jatkuminen. Etsivään nuorisotyöhön tulisi saada lisää resursseja, jotta varmistettaisiin jokaisen nuoren tosiasiallinen pääsy palvelujen piiriin nykyisiä työntekijöitä kuormittamatta.

Korona on vaikuttanut negatiivisesti erityisesti ikäihmisten sekä lasten ja nuorten liikkumiseen, jolloin panostukset tähän ovat ennaltaehkäisevyyden kannalta jatkossa tärkeitä. Liikunnan lisääminen kaikkien ikäryhmien osalta on tärkeää sillä liikunta ennaltaehkäisee pitkäaikaissairauksia ja panostukset liikuntaan näkyvät esimerkiksi pienentyneinä terveysmenoina. Toimenpiteitä ovat mm. liikuntaneuvonnan tehostaminen, liikuntapaikkojen peruskorjaukset, liikunnan roolin vahvistaminen kouluissa, kaavoitus sekä liikunnan tuominen vanhusten koteihin.

Liikunta vaikuttaa lasten ja nuorten kehitykseen. Nuorilla liikunta on tärkeää myös sosiaalisen vuorovaikutuksen vuoksi. Tärkeää voisi olla myös etsivä liikuntatyö, jolla nuoria pyritään saamaan liikuntaharrastusten pariin.

4.2.3 Kaupunkikehityspalvelut

Kaupunkikehityspalveluiden tehtävänä on vahvistaa Nokian kaupungin elinvoimaa ja kilpailukykyä. Tavoitteena on saada Nokialle uusia yrityksiä sekä mahdollistaa nykyisille yrityksille hyvät toimintaedellytykset, jotta niiden liiketoiminta voisi kehittyä. Lisäksi tavoitteena on lisätä työpaikkojen tarjonta ja työvoiman saatavuutta. Tavoite toteutui varsin hyvin, sillä tarkasteluvuoden aikana uusia yrityksiä aloitti yli 40 kappaletta. Näitä sijoittui mm. Kolmenkulman ECO3-alueelle, mikä myös vahvisti alueen strategista merkitystä ja alueen tunnettavuutta.

Palvelualueen tehtävänä on myös laadukkaan asuinympäristön ja yritysalueiden rakentaminen ja ylläpito. Merkittävä yksittäinen hanke palvelualueen kannalta on ollut uusi hyvinvointikeskus, joka on edellyttänyt muutosta olemassa olevaan asemakaavaan. Kaavamuutoksen tavoitteena on ollut mahdollistaa uuden hyvinvointikeskuksen ja palveluasuntojen rakentamisen aiemman terveyskeskuksen tontille.

Vuonna 2020 aloitettiin strategisen yleiskaavan uudistamisprosessi käsittelemällä siihen liittyvä suunnitelma osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyistä sekä kaavan vaikutusten arvioinnista. Strateginen yleiskaava on suunnitelma, joka ohjaa kaupungin yhdyskuntarakenteen kehittämistä. Siinä sovitetaan yhteen maankäytön eri toimintoja pitkällä aikavälillä ja luodaan maankäytölliset edellytykset kaupungin vision Elinvoimainen ja ekologinen Nokia 2027 toteuttamiseksi.

Tarkasteluvuonna kaupunki osti aiempien vuosien tapaan kehittämisspalveluita kehitysyhtiö Verte Oy:ltä, joka on kaupungin 100% omistama yhtiö. Verte Oy toteutti omalta osaltaan kaupungin elinkeinopolitiikan operatiivista toteuttamista, pääpainona erityisesti Kolmenkulman ECO3 -alue ja siellä erityisesti bio- ja kiertotaloustoiminnan kehittämistä ja koordinoitua. Alue kehittyi vuoden 2020 aikana ja sinne syntyi uusia yrityksiä, jolloin toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuivat.

Verte Oy keskittyi lisäksi vuoden 2020 aikana Tehdassaassa sijaitsevan Upofloorin kiinteistön kehittämiseen sekä muihin kaupungin kanssa erikseen sovittuihin kehittämistehtäviin.

Tärkeä palvelualueen käsittelemistä asioista oli Nokian rantojen käytön visio, joka toimii ohjaavana asiakirjana rantojen hyödyntämisessä keskustaaajaman ja Siuro-Linnavuoren osalta. Visioasiakirja toimii näin työvälineenä rantojen kaupunkistrategian toteuttamisessa.

Lisäksi palvelualue hoitaa kokonaisvaltaisesti maapolitiikkaa turvaten kaupungin tarkoituksenmukaisen yhdyskuntarakenteen kasvuedellytykset sekä turvallisen, toimivan ja viihtyisän ympäristön syntymismahdollisuudet. Tehtäviin kuuluvat myös rakennusvalvonnan ja - lupapalvelun sekä ympäristönsuojelun tehtävät.

Palvelualueen tehtäviin kuuluu myös kaupungin elinvoimaa ja kilpailukykyä tukeva markkinointiviestintä. Viestintää on tehty hyvin ja siinä on hyödynnetty erinomaisesti sosiaalisen median kanavia. Aktiivisen markkinoinnin ansioista kaupungin brändimielikuva on selvästi kohentunut ja kaupungin vetovoima on asukasmäärien lisääntyessä suurta. Kaupungin väkiluku kasvoi vuonna 2020 lähes 500 henkilöllä aiempaan vuoteen verrattuna.

Kaupunkikehityspalvelut koordinoi ja kehittää lisäksi kaupungin joukkoliikennepalveluita. Joukkoliikenteen osalta palvelualue on tehnyt tiivistä yhteistyötä kaupungin eri yksiköiden sekä Tampereen seudun joukkoliikenteen kanssa.

Nuorten äänen kuuluminen myös kaupunkikehityspalveluissa vahvistui, sillä nuorisovaltuuston edustajalle myönnettiin läsnäolo- ja puheoikeus kaupunkikehityslautakunnan kokouksiin.

Myös kaupunkikehityksen palvelualueella on tärkeää tarkastella tuloksellisuuteen vaikuttavia riskejä. Tällöin puhutaan henkilöstövoimavarojen hallintaan liittyvistä riskeistä (esim. rekrytoinnit, eläköitymiset, vaihtuvuus, jaksaminen), asioiden käsittelyyn liittyvistä riskeistä sekä digitalisaatioon liittyvistä riskeistä (esim. tietoturva) sekä maineenhallinnan riskeistä.

Henkilöstön työhyvinvointiin tulee tehdä panostuksia, sillä jaksamisella ja hyvinvoivilla työyhteisöillä on vaikutus tuloksellisuuteen ja kaupungin talouteen. Tärkeää on, että esimiestyö on laadukasta ja siinä hyödynnetään valmentavaa työtettä ja tavoitejohtamista. On tärkeää, että työntekijöille on määritetty henkilökohtaiset tavoitteet kaupungin ja työyhteisöjen omista tavoitteista ja näiden toteutumista tarkastellaan säännöllisissä kehityskeskusteluissa.

Työhyvinvointia tulee kehittää ennakoivasti työterveyshuollon ja henkilöstöjohdon kanssa ja erityisesti tulee kiinnittää huomiota kuormitukseen niin fyysisen ja psyykkisen puolen osalta. Etätöyön vuoksi etenkin ergonomiakysymykset ja henkinen kuormitus tulee nähdä tärkeinä.

Henkilöstön osaamiseen tulee kiinnittää huomiota myös jatkossa. Asioiden käsittelyn ja järjestelmien osalta tulee varmistaa, ettei niiden osalta ole ns. osaamiskapeikkoja, jolloin henkilöstöllä on tunne oman työn hallinnasta ja että käsittelyiden aikataulut eivät veny. Myös asiakaspalveluosaaminen tulee nähdä jatkossakin tärkeänä.

Koronavuosi vaikutti myös kaupunkikehityspalveluiden talouteen ja toimintaan.

Elinkeino- ja työllisyyspalvelut

Kolmenkulman yritysalueeseen liittyvät panostukset ovat olleet tärkeitä ja ne ovat edistäneet hyvin elinkeinopoliittisia tarkoituksia ja siihen asetettuja tavoitteita.

Vuonna 2020 tehtiin sopimus elinkeino- ja kehittämispalveluiden ostamisesta Business Tampere Oy:ltä. Sopimus on kaupungin kannalta tärkeä, sillä sen painopisteet pohjautuvat vuonna 2019 laadittuun seudulliseen elinkeinostrategiaan. Painopisteiden kautta edistetään seudun yritysten kasvua ja niiden sijoittumista kansainvälisille markkinoille, TKI toiminnan aktivointia sekä palvelupolkujen ja palveluiden kehittämistä start up -yrityksille.

Nuorisotyöttömyys on edelleen suurta, mikä on aiheuttanut paineita työllisyyspoliittisille toimenpiteille. Myös tältä osin paineita on tehostaa etsivää nuorisotyötä. Tilanteeseen asetti haasteita myös korona. Merkittävänä asiana voidaan pitää Nokian kaupungin osallistumista työllisyyden kuntakokeiluun siihen liittyvien sopimusten hyväksymisen kautta.

Maankäyttö

Sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet toteutuivat maankäytön osalta pääosin suunnitellun mukaisesti. Esimerkiksi asemanseutua kehitettiin ja ranta-alueita kaavoitettiin. Harjuniityn tontit ovat olleet vetovoimaisia ja niiden luovutus (sekä myynti että vuokra) on toteutunut suunnitellusti.

Infrapalvelut

Myös infrapalveluissa toiminta on täyttänyt sille asetetut tavoitteet hyvin. Vuoden aikana käynnistettiin useita asemakaavamuutoksia, joista merkittävimpiä on hyvinvointikeskuksen alue. Kaavamuutoksella mahdollistetaan hyvinvointikeskuksen rakentaminen, vanhan purkaminen ja palveluasumisen mahdollistaminen alueelle. Lisäksi hyväksyttiin kaavamuutosten käynnistämissopimukset strategisesti tärkeiden alueiden kuten asemanseudun ja Sahanrannan osalta. Infrapalveluissa käsiteltiin lisäksi kaavamuutokset tärkeiden kohteiden kuten Viinikanniemen, jätevedenpuhdistamon, Poutuntien sekä Pinsiöntien vanhan varikkoalueen osalta.

Kaupunki aloitti kesäkuussa 2020 katusaneerauksen keskustan pohjoispuolella, Rounionkadulla ja Nansokadulla. Remontoinnissa uusittiin katurakenteet ja vesihuolto sekä rakennettiin Nansokadusta asemakaavan mukainen katu. Urakoitsijana toimii Kreate Oy ja työ kesti vuoden 2020 loppuun.

Asemankaavan käynnistämissopimuksia tehtiin mm. Pitkänniemen alueen sekä asemanseudun osalta. Molemmat alueet vahvistavat toteutuessaan kaupungin strategisia tavoitteita, elinvoimaa ja kasvua.

Emäkosken silta avattiin usean vuoden peruskorjauksen jälkeen käyttöön.

Rakennusvalvonta ja ympäristö

Koronapandemiasta huolimatta myös rakennusvalvonnan ja ympäristön osalta toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutettiin melko hyvin. Tärkeimpänä kehityshanke tavoitteena ollut rakennusjärjestyksen uudistaminen ei kuitenkaan toteutunut viime kaudella. Tarkastuslautakunta huomautti tästä jo viime vuonna, koska edellinen järjestys on jo vuodelta 2007. Raki -projekti on kuitenkin edennyt hyvin, kuten myös muut lakisäätöiset tehtävät.

Ympäristön suojelun osalta normaalit lupa ja valvontatyöt toteutuvat määrällisesti lähes odotetusti. Johtuen koronatilanteesta ympäristökasvatusviikkoa ei voitu toteuttaa. Pitkällinen tavoite luonnonmonimuotoisuusohjelman käynnistyksestä toteutui myös vuonna 2020.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan on tärkeää jatkossakin panostaa asiakaskokemukseen ja hyvän hallinnon mukaisesti prosessien sujuvuuteen ja nopeuteen esimerkiksi rakennuslupien osalta.

Myös sähköisten järjestelmien toiminta ja niiden hallinta tulee riskienhallinnan näkökulmasta varmistaa ja että henkilöstöresurssit turvataan. Henkilöstön jaksamisesta tulee pitää huolta, sen vaikuttaessa merkittävässä määrin tuloksellisuuteen ja asetettujen tavoitteiden toteutumiseen.

4.2.4 Konsernipalvelut

Koronaepidemiolla oli erittäin merkittävät vaikutukset tulosalueen toimintaan vuoden aikana, niin hankinnoissa, kuin työntekijöiden ohjeistamisessa ja kiinteistöjen käyttötarkoituksen muutoksissa. Myös koronan takia kasvaneet poissaolot työllistivät henkilökuntaa poikkeuksellisesti maaliskuusta lähtien.

Tehdassaaren rakennuskantaa siirtyi tarkastelu vuoden aikana kaupungin vastuulle, mikä lisäksi olennaisesti kaupunginriskejä ja käyttömenoja. Vuoden aikana on lisäksi myyty kaupungille kustannuksia aiheuttavia ja toiminnalle tarpeettomia rakennuksia kaupunginhallituksen 2018 hyväksymän kiinteistöomaisuuden salkutus -asiakirjan mukaisesti.

Tilapalvelut

Investoinneista on käynnistetty Myllyhaan ja Emäkosken koulujen uudishankkeet, sen sijaan hyvinvointikeskuksen KVR urakoitsijanvalintapäätöksestä valittaminen on siirtänyt hankkeen aloituksen 2021 vuoden alkuun. Myöskään vanhan terveyskeskuksen purkutyöt eivät valmistuneet alkuperäisen aikataulun mukaisesti tarkasteluvuoden aikana, vaan venyvät 2021 alku vuoteen. Myllyhaan päiväkodin peruskorjaus on toteutettu omana työnä ja valmistuminen ajoittuu 2021 vuoden alkuun.

Toiminnassa tavoiteltu kokonaisenergian kulutuksen vähentäminen on toteutunut ja lisäksi toimitilojen olosuhdevalvonnan kehittäminen on viety tavoitteen mukaisesti loppuun, kumpikin työ on kuitenkin jatkuvaa ja tulee kaupunki strategian tavoitetta ekologisuudesta. Käyttömenojen oleelliset lisäykset koostuvat valmistuneesta kirjastosta ja kaupungin ylläpitovastuulle siirtyneestä Upofloorin (Tehdassaari) kiinteistöstä. Tehdassaaren kiinteistö on myyty vuoden 2021 aikana. Ruoka ja siivouspalveluissa oli merkittäviä muutoksia koronasta johtuen, niin henkilöstösiirtojen kuin lomautuksienkin osalta. Etäopetuksesta ja koronasta johtuen säästöjä henkilöstö ja elintarvikemenoista kertyi 0,8 M€.

5 Kokonaistalouden arviointi

Kokonaistalouden arviointi on perustunut kuntatalouden keskeisten taloudellisuusmittareiden analyysiin ja vertailuun Tampereen ympäristökuntiin.

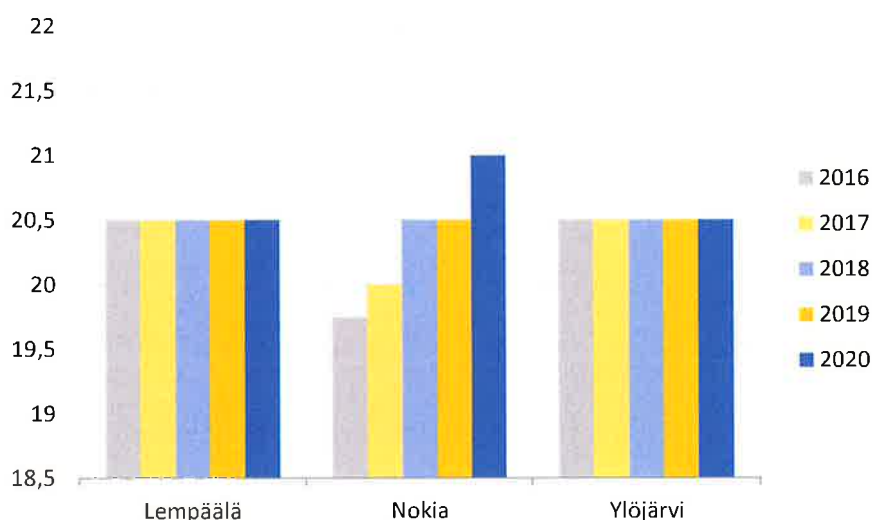
Arviointikertomuksessa tuodaan esiin joitakin keskeisiä tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman tunnuslukuja.

Tunnuslukujen tulkinnassa on käytetty lähteenä kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta sekä ns. kriisikuntakriteerejä.

5.1 Veroprocentit 2016–2020 Nokialla ja muissa Tampereen ympäristökunnissa

Ennen varsinaisten tunnuslukujen esittämistä todetaan Nokian ja muiden Tampereen ympäristökuntien tuloveroprocenttien kehitys viideltä vuodelta (2016–2020).

Kaavio 1. Tuloveroprocentit Nokialla ja muissa Tampereen ympäristökunnissa vuosina 2016–2020.

Kaaviosta nähdään, että Nokian tuloveroprocentti 21,0 on hieman korkeampi kuin Lempäälällä ja Ylöjärvellä. Nokian tuloveroprocenttiin tehtiin 0,50 prosenttiyksikön korotus vuodelle 2020.

5.2 Tuloslaskelman tunnuslukuja

Tilikauden tulos

Nokian kaupungin tilikauden tulos oli vuosista 2016-2019 poiketen plusmerkkinen eli 13,9 M€ (2019: -5,8 M€, 2018: -1,6 M€; 2017: -4,5 M€; 2016: -1,4 M€). Tilinpäätössiirtojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui lähes 14 M€. Konsernin ylijäämä puolestaan oli tilinpäätöksessä 14,5 M€.

Vuosikate prosenttia poistoista

$$= 100 \cdot \text{vuosikate} / \text{poistot}$$

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien käyttöomaisuuden poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä.

Kunnan tulorahoituksen oletetaan olevan riittävä, mikäli tunnusluvun arvo on 100 %. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, mikäli poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenosta valtionosuudet, liittymismaksut ja muut rahoitusosuudet.

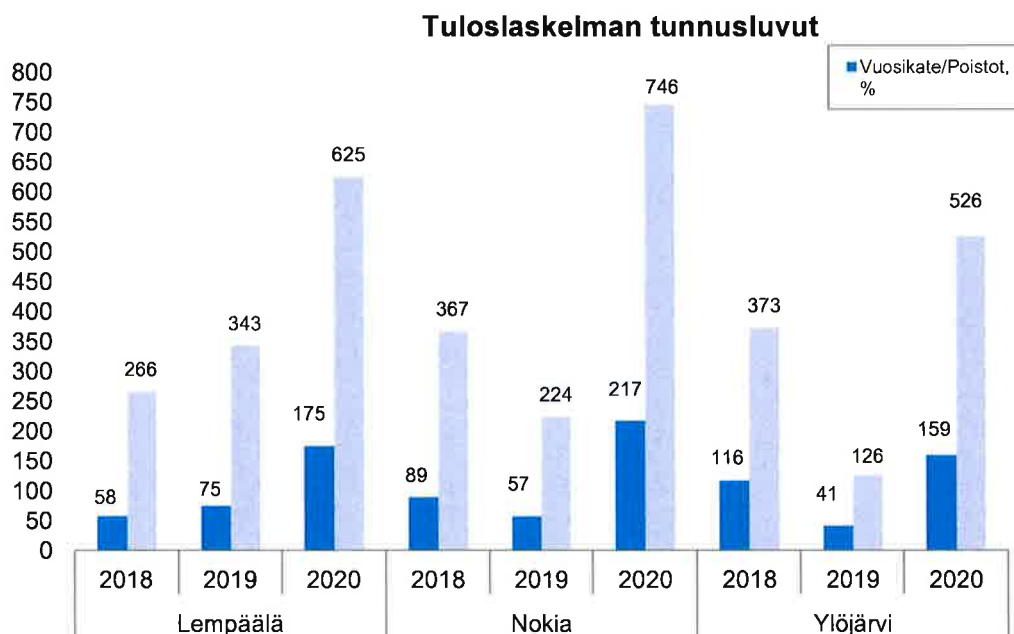
Mikäli vuosikate on alijäämäinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Nokian vuosikate parani edellisvuodesta 18,1 M€ ollen 25,7 M€ (2019: 7,6 M€, 2018: 12,3; 2017: 9,5; 2016: 11,8).

Käyttöomaisuuspoistot toteutuivat edellisvuotta pienempinä ollen 11,8 M€ (2019: 13,4; 2018: 13,9; 2017: 14,0; 2016: 12,3).

Vuosikatteen ja poistojen suhde parani edelliseen vuoteen verrattuna ollen 217 % (2019: 57; 2018: 89; 2017: 67; 2016: 96). Vastaavaa kehitystä nähtiin myös Lempäälällä ja Ylöjärvellä.

Kaavio 2. Vuosikate/poistot, % ja vuosikate €/asukas. Tunnusluvut Tampereen ympäristökunnista vuosilta 2018–2020

Vuosikate €/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Kuntakohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Kunnan koko, taajama-aste, tekniset verkostot ja toimintojen organisointi ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat vuosikatetavoitteen määrittämiseen kunnassa.

Asukaskohtainen vuosikate oli Nokialla 746 €/asukas, eli tunnusluku parani edelliseen vuoteen verrattuna 522 €/asukas (2019: 224 €/asukas; 2018: 367 €/asukas; 2017: 285 €/asukas; 2016: 355 €/asukas). Tunnusluku oli paremmalla tasolla kuin Lempäälällä ja Ylöjärvellä, joilla tunnusluvut myös paranivat edelliseen vuoteen verrattuna.

5.3 Rahoituslaskelman tunnuslukuja

Investointien tulorahoitus, %

$$= 100 \cdot \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä.

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

"Investointien tulorahoitus, %" -tunnusluku parani Nokialla edellisestä vuodesta ollen vuonna 85,5 % (2019: 43,7; 2018: 117,5; 2017: 67,1; 2016: 87,6). Myös Lempäälän ja Ylöjärven tunnusluvut paranivat ja niissä tunnusluku ylitti 100 %:n.

Kassan riittävyys (pv)

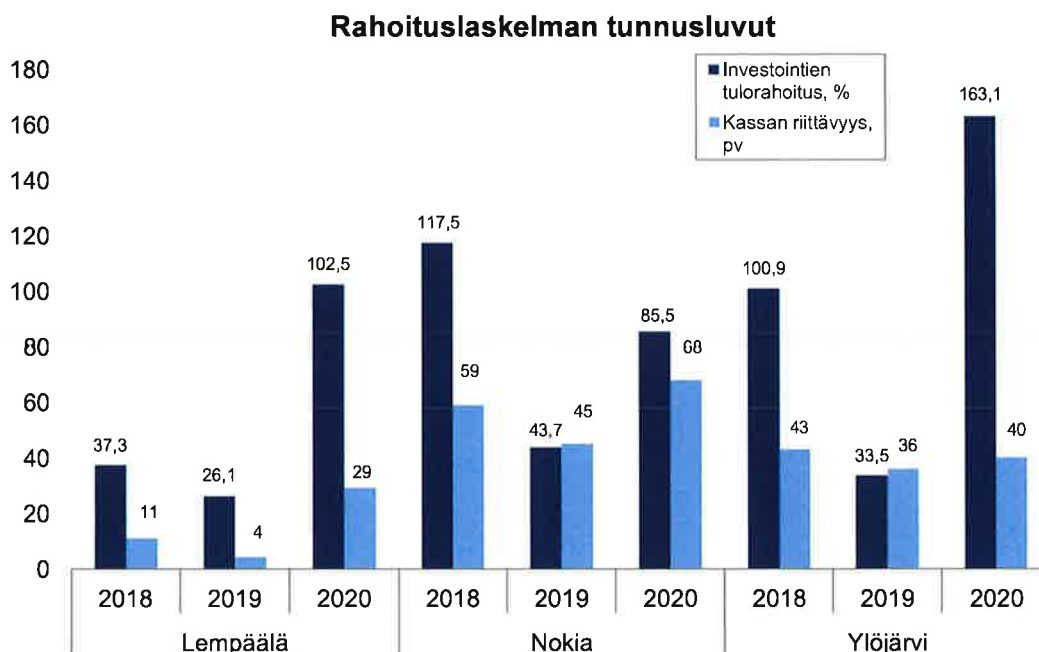
= 365 pv * kassavarat 31.12. / kassasta maksut tilikaudella

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, että monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan kassavaroilla. Tässä yhteydessä toteutetun esitystavan informaatioarvoon tulee suhtautua varauksella, koska tunnusluku ilmaisee yhden yksittäisen hetken (31.12.) tilanteen. Informaatioarvoa voitaisiin parantaa esim. esittämällä tunnuslukua kuukausittaisena lukusarjana.

Maksuvalmiuden ylläpitämisen kannalta riittävänä pidetään kassan kahden viikon riittävyyttä. Vuonna 2019 kuntien keskimääräinen kassan riittävyys oli 42 päivää.

Nokialla kassan riittävyys oli 68 päivää (2019: 45 pv ja 2018: 59 pv). Myös Lempäälällä ja Ylöjärvellä tunnusluku parani, mutta jäi Nokian tasosta.

Kaavio 3. Investointien tulorahoitus, % ja kassan riittävyys, pv. Tunnusluvut Tampereen ympäristökunnista vuosilta 2018-2020

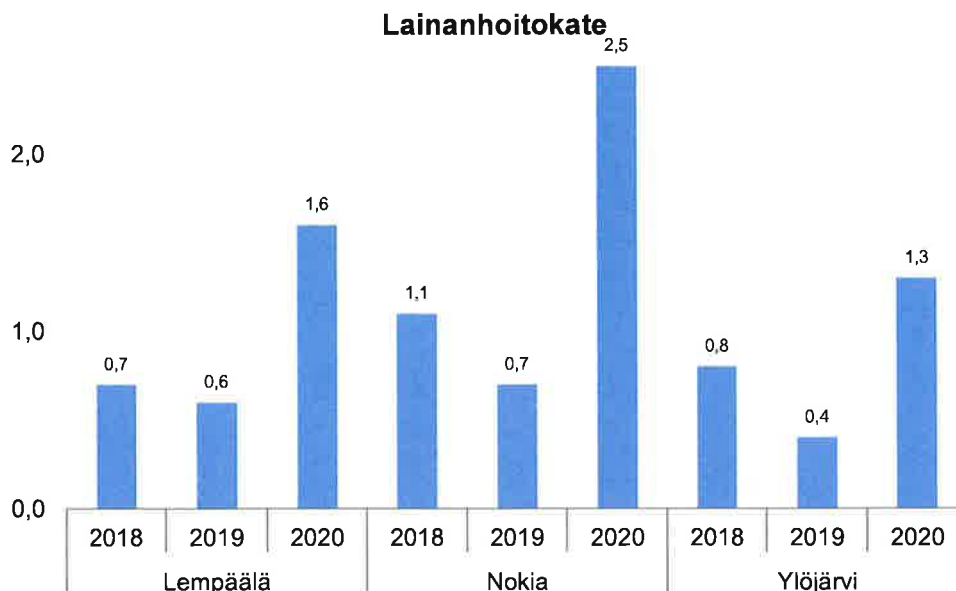
Lainanhoitokate

= (vuosikate + korkokulut) / (korkokulut + lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

Nokialla tunnusluku nousi yli 1:n ollen 2,5 (2019: 0,7 ja 2018: 1,1). Lempäälän ja Ylöjärvenkin tunnusluvut nousivat yli 1:n.

Kaavio 4. Lainanhoitokate. Tunnusluvut Tampereen ympäristökunnista vuosilta 2018–2020

5.4 Taseen tunnuslukuja

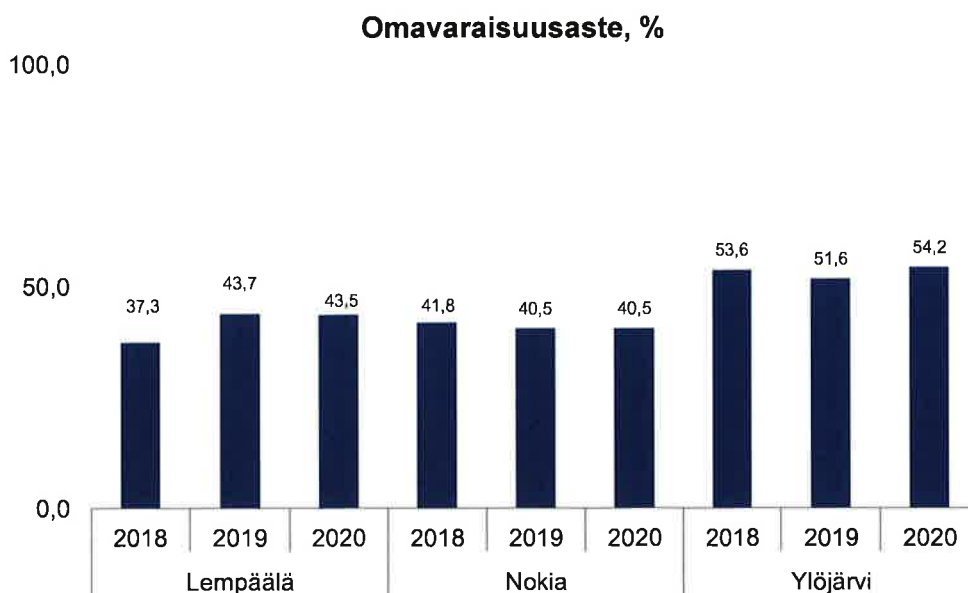
Omavaraisuusaste, %

= $100 \cdot (\text{oma pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko pääoma} - \text{saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kuntien vakavaraisuusastetta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Tunnusluku on myös yksi kriisikuntakriteereistä, jonka raja-arvo on 50 prosenttia. Jos omavaraisuusaste on 50 % tai sitä pienempi, se merkitsee kuntataloudessa merkittävää velkarasitetta. Kuntien keskimääräinen omavaraisuusaste vuonna 2019 oli 57,9 %.

Nokian kaupungin omavaraisuusaste pysyi alle 50 %:ssa ollen edellisen vuoden tapaan 40,5 % (2019: 40,5 %; 2018: 41,8 %; 2017: 43,7 %; 2016: 45,7 %). Lempäälän omavaraisuusaste oli 43,5% ja Ylöjärven 54,2 %.

Kaavio 5. Omavaraisuusaste, %. Tunnusluvut Tampereen ympäristökunnista vuosilta 2018–2020

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \cdot (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Tunnusluku on myös yksi kriisikuntakriteereistä, jonka raja-arvo on 50 prosenttia; tunnusluvun tulisi olla sen alapuolella. Vuonna 2019 kuntien suhteellinen velkaantuneisuus koko maassa oli keskimäärin 62,0 %.

Nokiassa suhteellinen velkaantuneisuus kasvoi edellisestä vuodesta ollen 62,0 % (2019: 60,2 %; 2018: 61,8 %; 2017: 60,4 %; 2016: 57,9 %). Lempäälällä tunnusluku heikkeni ja Ylöjärvellä puolestaan parani edellisestä vuodesta.

Kaavio 6. Suhteellinen velkaantuneisuus, %. Tunnusluvut Tampereen ympäristökunnista vuosilta 2018–2020

Lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{saadut ennakot} + \text{ostovelat} + \text{siirtovelat} + \text{muut velat})$

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

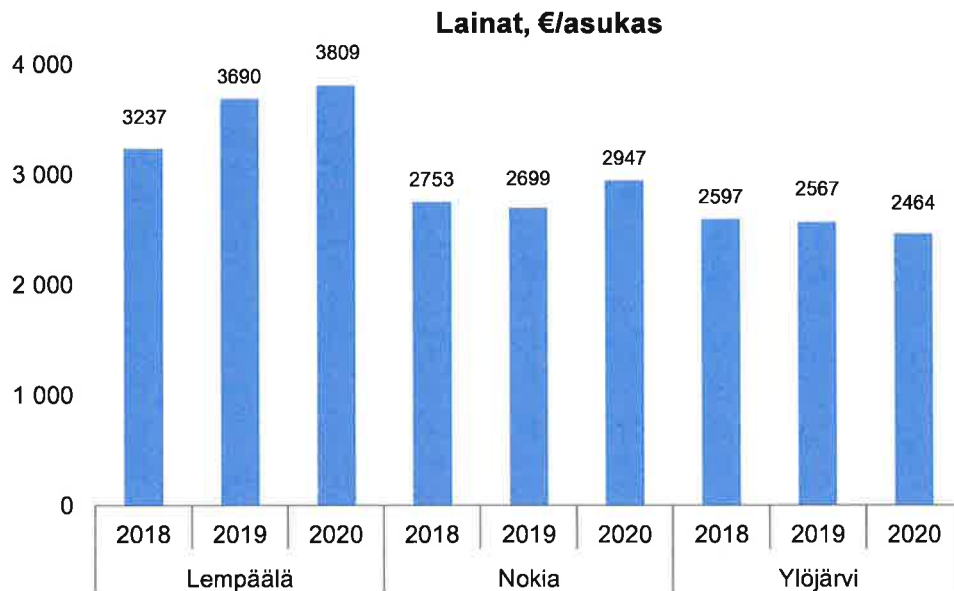
Lainakanta kasvoi Nokiassa 91,6 M€:sta 101,7 M€:on (2018: 92,3 M€; 2017: 88,4 M€; 2016: 82,2 M€). Lempäälällä lainakanta kasvoi 86,8 M€:sta 90,7 M€:on ja Ylöjärvellä pieneni 85,4 M€:sta 82,2 M€:on.

Lainat, €/asukas

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä. Koko maan keskiarvo vuonna 2019 oli 3 342 €/asukas.

Asukaskohtainen lainamäärä kasvoi Nokiassa 2 699 €/asukas 2 947 €/asukas (2018: 2753 €/asukas; 2017: 2 653 €/asukas; 2016: 2 476 €/asukas). Myös Lempäälän asukaskohtainen lainamäärä kasvoi edellisestä vuodesta. Ylöjärvellä lainamäärä sen sijaan pieneni.

Kaavio 7. Lainat, €/asukas. Tunnusluvut Tampereen ympäristökunnista vuosilta 2018–2020

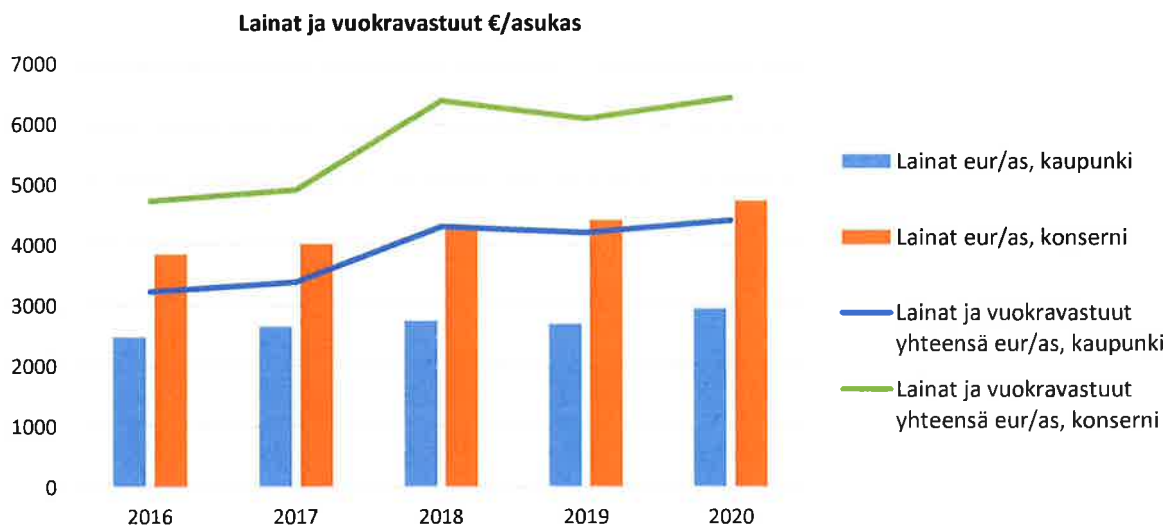

Lainat ja vuokravastuut, €/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvoiton päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

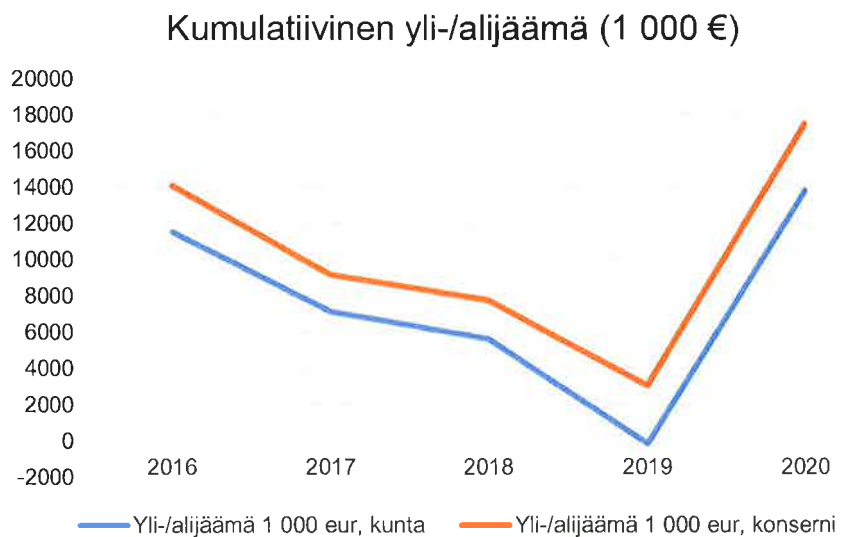
Lainoja ja vuokravastuita tulee tarkastella kokonaisuutena, koska vuokravastuu on maksettava ajan kuluessa siinä missä lainakin. Edellisestä kuviosta nähdään, että Nokian lainojen ja vuokravastuiden määrä on hieman kasvanut vuodesta 2019. Kuvio osoittaa, paljonko kuntalainen todellisuudessa velkaantuu.

Kaavio 8. Lainat ja vuokravastuut, €/asukas. Tunnusluku Nokian kaupungista vuosilta 2016–2020.

Tilikauden ylijäämä (alijäämä) kirjataan taseeseen ylijäämäksi (alijäämäksi). Kaupungilla on nyt taseessaan kertynyttä ylijäämää 13,8 M€ ja konsernilla 17,5 M€. Konsernin asukaskohtainen kertynyt alijäämä on yksi kriisikuntakriteereistä ja sen tulisi olla alle 1 000 €/asukas.

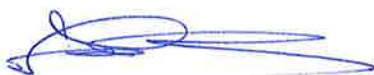
Kaavio 9. Nokian kaupungin kumulatiivinen yli-/alijäämä (1000 e) vuosilta 2016-2020.

Nokiassa, 4. päivänä toukokuuta 2021

Reino Ojala
puheenjohtaja

Juha Toivainen
varapuheenjohtaja

Tuula Jokinen

Elina Kivimäki

Juha-Pekka Mannila

Sari Roivas

Eero Salonen